

Milan Vincetič

Maja Vidmar: *Minute prednosti.*

Ljubljana: LUD Literatura (Zbirka Prišleki), 2015.

Maje Vidmar se je kmalu po izidu njenega pesniškega prvenca *Razdalje telesa* (1984) prijela oznaka “erotična pesnica”, erotika pa je tako motivno kot tematsko prevladovala tudi v njenih naslednjih pesniških knjigah, kajti, kot zapiše v zbirki *Sobe* (2008), “telo, ki se me / nadaljuje s telesom, / se s črno skorjo / loči od zraka / in trdih predmetov”, kar pa v pričujoči zbirki že začne “toniti v megleno zatilje dvoma”. Na mestu nekoč vznesenih in nikoli prehojenih razdalj telesa se v zbirki, o kateri govori ta zapis, razpira drugi pol sveta, prežet z impresivnimi (doživljajskimi) miniaturami, ki jih pesnica naniza s samosvojo senzibiliteto. In seveda tudi z govorico. Končni preobrat, tudi paradoksi, so namreč temeljni gradniki njene poetike, ki mestoma celo preide v lirizirano, a tudi ritmizirano prozno naracijo. Maja Vidmar se prav tako ne zateka k hermetizmu ali (post)modernistični maniri, v njenih pesmih skorajda ni najti družbenega angažmaja, kaj šele revolta, njena pesniška pokrajina je poseljena z utrinki, prebliski, postanki, povratki in oziranjji, podloženimi z “vsemi možnimi zamenjavami” ter “upanjem na tišino poka”.

Prav zato tudi prvoosebni lirski subjekt nenehno prehaja v nagovorjenega, tudi ogovorjenega, celo v neosebne ali fiktivnega, nikoli pa v vsevednega, kaj šele obteženega s pezo moralno-etičnih dilem ali norm. Maja Vidmar torej ne želi reševati sveta niti razgaljati njegovih zgolj temnih plati, kar je tudi vodilo vse njene dosedanje pesniške kreative, ne, pesnica se zgolj dotika drobnih (osebnih) intimnih danosti in njih razsežnosti. Ki pa so vseh registrov: segajo od vzhičenja, dvoma, pomiritve, radovednosti, praznine in samote do (samo)spraševanja o (pri)vidnosti sveta. Ki je sicer zmeraj na dosego rok, pa naj gre za vrvohodca, fauvistične nerousseaujevske motive (*Škorpion, Ribe, Siničke, Volk, Polž...*), za na videz obrobne vsakodnevne pripetljaje (*Pesem o zadrgi, Pesem o dimnikarju, Pesem o darilu...*) in občutja (*Gnev, Žalost, Tesnoba,*

Strah ...), za priklic otroških doživetij ter navsezadnje za poskus (samo) spoznavanja, narekovanega skozi fokus retoričnega vprašanja *Kdo si?*

Meje njenega pesniškega sveta so na videz zemljemersko locirane, saj se lirski subjekt komajda premakne iz svojega dokaj varnega (pa tudi diskretnega) mikrokozmosa (stanovanje, mesto, narava ...), zato pa dogajalni čas v samih pesmih skoraj vselej preseže svoje fizikalne in slovnične parametre. Čas v njenih pesmih je vmesni čas, kakor ga pesnica sama imenuje, sam pa bi ga raje poimenoval s terminom modra ura, to je namreč tisti prelomni čas, ko se odpravijo nočne živali spat, dnevne pa gredo na lov, skratka: čas svobode na nikogaršnji zemlji. Ali kot prebiramo v pesmi *Vmesni čas*: “Z vsem, česar ni, samo / s tem se meri svoboda. / To je treba polno doživeti, / ta vmesni čas, ko ni več / postelje ne baldahinov, / doba vodnarja pa tudi / še ni prišla. / ... / To je moj čas, ta čas / med obema vojnama, / in nobena katastrofa, / noben konec sveta, / nobeno vnebovzetje me ne zanima.” Kajti, kot pomenljivo zaključí pesnica, “moja edina priložnost / je čas šotorov na dvorišču, / vode v kanglah in trkanja / od vrat do vrat”. Vrat, ki se nikoli širom ne odpro, dovolijo pa pretkane, skorajda voajerske poglede v lege lirskega subjekta, ki se tudi zna “zabavati, izgubljen na poti”, obenem pa se “težko prilagaja na pljuča junakov”. Junakov, ki jih v dobesednem pomenu, česar se pesnica še kako zaveda, sploh ni, zato pričujoče pesniške pokrajine niso zaznamovane z usodnimi dejanji, temveč z anekdotičnimi pripetljaji, ki jih pesnica obarva tudi z odtenki ironije, muhavosti ali celo šegavosti. Ena najlucidnejših pesmi v zbirki je *Pesem o zadrgi*, ki pravi: “Pesem o zadrgi // je pesem o meni, / ki šivam železno zadrgo / na stare kavbojke, / o dveh svetlih iglah, / ki sta se zlomili, / in o šivalnem stroju, / ki ima dušo, / a ne bo prišel v nebesa, / ker me namerno zajebava.”

Seveda pesnico bega tudi izpraznjenost sveta, ki pa ji ne kljubuje niti je ne parodira z držo nihilizma, temveč jo kratko malo sprejema kot realiteto. Skratka: njeni *Veliki preganjavec*, *Prestrašeni*, *Pametni*, *Previdni*, *Skrbeči*, *Ta, ki sodi* ter *Neverječi* (p)ostajajo vsakič samozadostne karikature, v katerih brni, če smem uporabiti pesničino metaforo, zgolj “krvavi živec strahopetja”. Svet se torej ne vrti po diktatu vladajočih, dandanes menda kapitala, temveč po nareku lastnega strahu pred nemočjo in neizpolnjenostjo. Resignativni ton, ki veje iz verzov “mogoče sem naj-nujnejše / že napisala in bo zdaj / treba delati kaj drugega” (*Najnujnejše*), na prvi pogled res kaže na nemoč poezije/pesnika v današnjem ubornem času, po drugi strani pa tudi na sprijaznjenost in pomirjenost, obrobljeno z neznosno in “najvišjo lahkoto” bivanja. Bivanja, ki poteka povsem linearno in brez travmatično-katarzičnih preskokov, le tu in tam vzvalovi

kak zastoj, češ “tako dolgo sem hodila, / zdaj pa ne morem naprej”, ki pa ni prelomen, kaj šele katastrofičen, ponuja pa pravšnji čas za tih premislek o sebi v razmerju do glagola *biti*. Zrcalo, ki si ga postavlja lirski subjekt, ne skrivi podobe v njem, temveč jo razlomi na dvoje (ne)identičnih polovic (*Dvojčka*), med katerima “*pametni je raje mrtev kot neumen, / prestrašeni pa od takih prizorov živi*”. Iterativno-retorično vprašanje *Kdo si?*, ki si ga zastavljata tisti pred ogledalom in tisti v njem, tako (p)ostaja le eho v “verižnem telefonu / usta na uho”, v katerem “sporočilo je bilo / brez besed, / samo globok vdih / in izdih”. Valovanje minevanja je neizprosno, vprašanje “kdo hočem / biti” pa se potaji “med vsemi omenjenimi, (ki) so tukaj”, omenjenimi, ki so prej obiskovalci kot sobivajoči, prej trkajoči kot tisti, ki so se ob slovesu obrnili med vrati. Kajti, kot stoji v pesmi *Strah*, “samo en strah obstaja – / strah pred ponovitvijo”, ki pa ni zapisan v volji bogov ali v naravnih zakonih, temveč, kot poudari pesnica, “v telesu”. Telesu, ki ni zgolj fiziološka posoda, ki da ji vlada duh/duša, prej obratno.

Pesniška zbirka Maje Vidmar *Minute prednosti* je, vsaj zame, njen (dosedanji) ustvarjalni vrh, saj razpira dosedanje razdalje telesa v nove razdalje in presečišča sveta, ki zazvenijo s tankočutnimi in iskrivimi lirskimi refleksijami, iztrganimi iz vsakdana, ki, kot pravi v *Pesmi*, “ni prispodoba, / res je tako”. Poezija, ki vznemirja predvsem s svojo “sproščeno tišino”. In čistostjo.